

Қазақстан Республикасының білім және ғылым министрлігі
А.Байтұрсынов атындағы Қостанай мемлекеттік университетті

Ветеринариялық санитария кафедрасы

М.Ж. Айсин, С.Б. Тыштыкбаева

**ЛАТЫН ТІЛІ ВЕТЕРИНАРЛЫҚ - САНИТАРЛЫҚ
ТЕРМИНОЛОГИЯСЫМЕН**

Оқу-әдістемелік құрал

Қостанай, 2018

ББК 81.461

А 31

Авторлары:

Айсин Марат Жаппасович - ауыл шаруашылық ғылымдарының кандидаты,
ветеринариялық санитария кафедрасының доценті

Тыштықбаева Сания Бикмановна - ветеринария ғылымдарының магистрі,
оқытушы

Рецензенттер:

Казкенов Калкамат Каирошевич - ШЖҚ РМК ҚОФ «РВЗ» азық түлік
қауіпсіздігі бөлімінің меңгерушісі, ветеринария ғылымдарының кандидаты

Аубакиров Марат Жаксылыкович - PhD докторы, ветеринариялық медицина
кафедрасының меңгерушісі

Исабаев Азамат Жаксибекович - в.ғ.к, ветеринариялық санитария
кафедрасының доценты, ВжМШТФ деканы

Айсин М.Ж., Тыштықбаева С.Б.

А 31 Латын тілі ветеринарлық - санитарлық терминологиясымен. Оқу –
әдістемелік құрал – Қостанай: А.Байтұрсынов атындағы ҚМУ, 2018. – 107 бет.

ISBN

«Латын тілі» пәнін оқитын ветеринария және мал шаруашылық
технологиясы факультеттінің 1 курс студенттеріне арналған оқу - әдістемелік
құрал. Оқу – әдістемелік құралының мақсаты – медициналық пәндерді
зерттеуге қабілетті дәрігер-маманның терминологиялық біліктіліктерінің
негізін салып, оның практикалық және ғылыми қызметінде зерделі және
сауатты грек-латын медициналық терминологиясын қолдана алуы.

ББК 81.461

А 31

А. Байтұрсынов атындағы Қостанай мемлекеттік университетінің оқу -
әдістемелік кеңесімен басылымға ұсынылған және бекітілген, 25 04 2018
ж., хаттама № 2

ISBN

© А. Байтұрсынов атындағы
Қостанай мемлекеттік университетінің
© Айсин М.Ж., Тыштықбаева С.Б., 2018

Мазмұны

Кіріспе.....	5
Анатомиялық номенклатура.....	6
1 САБАҚ. Латын алфавиті. Оқу ережелері.....	6
2 САБАҚ. Тіркескен әріптер мен қос дауысты дыбыстардың оқылу ережелері	11
3 САБАҚ. Екпін ережелері. Екінші буынның ұзақтылығы мен қысқалығы.....	15
4 САБАҚ. Зат есім. Зат есімдерден тұратын анатомиялық терминдердің құрылымы.....	18
5 САБАҚ.Сын есімдер. Сын есімдердің топтары. Бірінші топтағы сын есімдер. Сын есімдердің зат есімдермен қиысуы.....	24
6 САБАҚ. Екінші топтағы сын есімдер. Бір жалғаулы сын есімдер.....	29
7 САБАҚ.Сын есімдердің салыстырмалы және асырмалы шырайлары.....	32
8 САБАҚ. Зат есімдердің үшінші септелуі. Аталық тек.....	37
9 САБАҚ. Зат есімдердің үшінші септелуі. Аналық тек.....	42
10 САБАҚ. Зат есімдердің үшінші септелуі.. Аралық тек.....	44
11 САБАҚ. Зат есім мен сын есімдердің көпше түрдегі атау септігі.....	47
12 САБАҚ. Анатомиялық цикл бойынша қорытынды бақылау жұмысына дайындық.....	51
Фармацевтикалық терминология және рецептура.....	56
1 САБАҚ. Етістікті рецептуралық тұжырымдама.....	56
2 САБАҚ. Рецепттер және рецепттердің латын тіліндегі бөлігін рәсімдеудің ережелері.....	60
3 САБАҚ. Жұмсақ және қатты дәрілік формалар.....	69
Клиникалық терминология	75

1 САБАҚ. Клиникалық терминологияға кіріспе. Патологиялық күйді білдіретін терминоэлементтер, ағзадағы бөлінулер. Қанайналым жүйесі ауруларының латынша атаулары.....	75
2 САБАҚ. Зерттеу тәсілдерін білдіретін терминоэлементтер, көлемі мен саны. Тыныс алу мүшелері ауруларының латынша атаулары.....	79
3 САБАҚ. Хирургиялық қатысулар мен бұрмалауларды білдіретін терминоэлементтер. Ас қорыту мүшелері ауруларының латынша атаулары.....	84
4 САБАҚ. Психологиялық ауытқуларды білдіретін терминоэлементтер. Психологиялық ауытқулардың латынша атаулары.....	87
5 САБАҚ. Қабыну, ісік, ауруларды білдіретін терминоэлементтер. Жүйке жүйесі ауруларының латынша атаулары.....	91
6 САБАҚ. Сезім, сөйлеу мүшелерінің бұзылуы терминоэлементтері, патологиялық жағдай. Жарақаттардың латынша атаулары.....	94
7 САБАҚ. Емделу тәсілдерін білдіретін терминоэлементтер, патологиялық жағдай. Өскіндердің латынша атаулары.....	97
8 САБАҚ. Медициналық аудандарды білдіретін терминоэлементтер, патологиялық жағдай. Медициналық рәсімдер мен бұрмалаулардың латынша атаулары.....	101
Қорытынды бақылау жұмысы үлгісі.....	106
Пайдаланған әдебиеттер тізімі.....	107

Кіріспе

«Латын тілі» дисциплинасы грек-латын медициналық терминологиясының аяқталған дербес курсының ұсынып, білікті мамандарды дайындау бағдарламасының ажырамас бөлігі болып табылады.

Латын тілі медицинаның халықаралық тілі болып табылады. Латын және көнегрек (қазіргі медициналық терминологияда – латынданған орфография) тілдері әрқашан медициналық ғылымның терминологиялық түп негізі болып қалады. Қазіргі медициналық терминология – бірнеше жүз мың терминдерді санай отыра, ең ауқымды және қиын терминожүйелердің бірі саналады. Оған латын тілінде келген халықаралық бірнеше номенклатуралар кіреді – анатомиялық, гистологиялық, эмбриологиялық, микробиологиялық және тағы басқалары. Халықаралық латын номенклатураларын меңгеру – болашақ дәрігердің міндетті оқу элементті болып табылады. Клиникалық терминологияда 60 000 шамасындай атаулар бар. Клиникалық терминологияны пайдалана отырып дәрігер 70% грек-латын текті терминдерді қолданады. Латын тілінде дәрілік заттардың тізімі құрылған, соларға рецепттер жазылып, фармацевтикалық терминдер рәсімделеді.

Көне грек және латын тілдері бүкіл медицина және биология салаларында жаңа терминдерді құруда басты интернационалдық қайнар көз болып келеді. Жыл сайын мындаған жаңа медициналық сөздер пайда болып жатады, олардың көп бөлігі осы көне грек және латын тілдерінен туындаған.

Грек-латын терминдерін және латын грамматикасының элементтерін білу студенттердің көптеген шет тілдеріндегі арнайы әдебиеттерді оқып түсінулерін жеңілдетеді. Грек-латын терминдерінің шығу тегі қазіргі еуропалық тілдердің медициналық терминологиялық қорларына қарағанда белгілі негізді құрайды. «Латын тілі» дисциплинасының оқытылуының басты мақсаты – медициналық дисциплиналарды оқуға қабілетті дәрігер-маманның біліктілік негізін қалап, соған қоса, өзінің практикалық және ғылыми қызметінде грек-латын медициналық терминологиясымен саналы және сауатты қолдана алуы.

Отандық дәстүрлерге орай «Латын тілі» дисциплинасы оқытатын логико-дидактикалық курстардың құрылымы бойынша медициналық терминологияның үш негізгі бөліктерінен тұрады: *анатомо-гистологиялық, клиникалық және фармацевтикалық.*